

Maria Barla Turtè Berther, Rueras

f. Ils 21 da november 1987 ha il zenn da miert annunziàu la mort da M. Barla Turtè Berther-Cavegn. En giuvens onns numnava-ins ella en Tujetsch: la «Turtè dils Cavegns», pli tard – suenter maridar – la «Turtè dil Fidel». Nus lein sereguardar dad ella cun in pèr patratgs. Sia veta ha dau ad ella ventira e sulegl, mo era logs e plazs da ereger sias cruschs.

Sia affonza

La Turtè ei naschida ils 8 da december 1904 sco secund affon da Giachen Fidel Cavegn e Mariuschla Hetz, da Rueras. Da nov affons sorti da quella lètq ein

tschun morts da pign. Bein ina pulita crusch! Mo propi la culminaziun dil discletg ei stada la prematura mort dalla mumma igl onn 1913. Tgei dolur per in bab cun quater affons pigns! Naven da gliez di ei il bab semess en cun il tenercasa da ses fargliuns, 5 frars ed ina sora, tuts ledis, era sesents a Rueras. L'onda Culastia ha lezza gada surpriu la piazza da mumma per la Turtè e sias treis soras.

Schegie che onda ed augs han acceptau e giu quitau per il bab e las pintgas, la mumma ha negin saviu remplazzar. Segir eis ei che tuttas quater soras ed il bab

han giu d'engraziar fetg bia a quels augs ed ondas.

Otg onns da scola primara ha la Turtè frequentau a Rueras ed emprendre empredevan ellas ed eran bunas scolaras. Scolasts ha la Turtè giu differents, mo propi il scolast predilect ei bein stau il Barclamiu Coray, da Laax. In onn ni dus suenter ha ella aunc absolviu a Glion la scola dallas munissas. Ils onns suandonts eis ella sededicada a casa al tenercasa dalla casa purila dils augs.

GR 22. 12 87

Atgna famiglia

1931 sespusa ella cun il giuven Gion Fidel Berther, da Rueras, ed aschia resta sia veta en igl ambient puril, en il qual ella fuva carschida si. Lavur ha ei era buca muncau ni en casa ni sil funs, e sechanegiar era buca sia devisa. El decuors da tredisch onns ha ella regalau la veta a diesch affons. Ils dus pli giuvens ein denton morts cuort suenter la naschientscha. Suenter la sisavla naschientscha eis ella vegnida grev malsauna, ha stuiu serender el spital e sesuttametter ad ina greva operaziun dils narunchels. Pauc devan ins lezza gada per sia veta, e mo cun in narunchel ed ina energia da fier eis ella puspei serestabilida. Ils onns suenter ha ella aunc schenghegiu la veta a quater affons. Ella veva schizun per moda da dir: «Schi begn ain pai sund ju aun maj stada». Denton ein ils affons vegni gronds e carschi. Mintgin ha fatg cun in mistregn u in auter siu daviver. Oz habiteschan aunc quater el vitg Rueras.

Cun 59 onns era il Gion Fidel vegnius tschaffaus d'in malesser che sefa valer pli e pli. Onn per onn vegn ei mender cun la sanadad dil mariu ed el vegn sfurzaus da dar si siu puresser dil tut. Dis da dolur e suffrientscha mudregian el entochen sia mort igl onn 1974. Ils dus davos onns ch'ils consorts han aunc saviu viver ensemen ha denton la sanadad da sia consorta fatg gronds fastedis al Gion Fidel. Pli e pli semanifestava tier la Turtè ina nauscha malsogna. In onn suenter la mort dil mariu han ils medis tarmess la Turtè a Cuera. Leu eis ella vegnida tgirada duront tredisch onns, entochen 15 dis avon sia mort che ha contonschiu ella en la Casa s. Martin a Trun.

Nus tuts sperein da cor, ch'ella hagi anflau ruaus tier siu Scaffider. La numerosa figlialonza vegn a sereguardar dalla defuncta en pietad ed engraziament. Ella ruaussi en la pasch dil Segner!

